

δικαιώματα, να κάνη τὸ Γερμανικὸ Κράτος ν' ἀλλάξη πολιτικὴ ἀγνάντια μας, νά'ρθη πρῶτα ἡ πολιτικὴ συνεννόηση τῶν δυὸ ἔθνῶν, γιὰ νά'ρθη ἡ φιλία ἔπειτα. Πρέπει νὰ τὸ παραδεχτοῦν οἱ Γερμανοὶ ὅτι, ὅπως αὐτοὶ, ἔτσι κ' ἡμεῖς ἔχουμε δικαίωμα νὰ ζήσουμε κόντου ἀπὸ τὸν ἥλιο. Πρέπει νά'φήσουνε τοὺς Τούρκους καὶ νὰ δεχτοῦν τὸ δίκιο μας καὶ νὰ μᾶς βοηθήσουν στὴν ἀποκατάστασή μας. Τότε θὰ ἔχουν τὴν ἀγάπη μας καὶ τὴ φιλία καὶ τότες ἄς κοιτιάσουν νὰ καλογνωρίσουν καὶ τὰ μέρη μας, νὰ δημιουργήσουν ἐργασίες καὶ σχέσεις καὶ συμφέροντα, νὰ ἐκμεταλλευτοῦν.

Ὅπως συμπαθοῦμε τὶς προστάτρες μας Δυνάμεις ἡμεῖς, τὸ ἴδιο μποροῦμε νὰ συμπαθήσουμε καὶ νάγαπήσουμε τὴ Γερμανία, ὅταν δοῦμε καὶ ἀπὸ μέρος τῆς δίκια αἰσθήματα. Τώρα τὸ ἓνα χέρι τῆς χαϊδεύει τὸ μισὸ ἔθνος, τὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα, καὶ τᾶλλο προστατεύοντας τοὺς δολοφόνους Τούρκους δολοφονεῖ τᾶλλο μισό. Ἄς ἀναγνωρίση τὸ λάθος τῆς καὶ ἄς ἀλλάξη τὴν πολιτικὴ τῆς. Ἄδικα πίστεψε πὼς μὲ τοὺς Τούρκους εἶχε στὰ χέρια τῆς ὄπλο γερὸ γιὰ τὴν ἐγγλέζικη τὴ ράχη καὶ ἄδικα ὄνειρεύτηκε καὶ τὸ ξεσηκωμὰ τοῦ βαριοῦ ὄγκου τοῦ Ἰσλάμ ὡς ὄργανο κατὰλληλο γιὰ τὰ κοσμοκρατορικὰ τῆς σκέδια. Κι ἂν τὸ πιτύχαινε, δὲ θάχαμε καθόλου λόγους νὰ τὴ συγχαροῦμε. Καὶ ἂν γιὰ τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντά τῆς μόνο καλλιέργησε τόσον καιρὸ τὴν τούρκικη φιλία καὶ ὁ φιλοτουρκισμὸς τῆς ἔγινε πάθος σκεδόν, πάλι καθόλου δὲν εἶχε δίκιο νὰ τὸ κάνη, γιὰτὶ ναι μὲν στὴν Τουρκία ἔμπαιναν τὰ προϊόντα τῆς, μὰ διόλου Τούρκοι δὲν εἶταν ἐκεῖνοι ποὺ τὰ ἔμπαζαν. Μπορεῖ νὰ εἶταν Ἀρμένιδες καὶ Ὀβραῖοι ἓνα μέρος, οἱ πενιέτεροι ὅμως εἶταν Ἕλληνες, Ἕλληνες! Μὰ τὰ γερμανικὰ μάτια μόνο Τούρκους βλέπανε στὴν Τουρκία. Ὀλίανερὸ ἔθνος σλαβωμένο δὲν τὸ βλέπανε. Τὸ μαρτύριο ποὺ τραβοῦσε μέσα στὸ Κράτος τάνελευτερο, τὸ τυραννικό, τὸ βάρβαρο, περνοῦσε ἄγνωστο καὶ ἀπαρατήρητο, γιὰτὶ οἱ Τούρκοι δὲ φερνόντουσαν τὸ ἴδιο καὶ στοὺς Εὐρωπαίους. Τούρκοι εἶταν γιὰ τοὺς σκλάβους τῶν, gentlemen γιὰ τοὺς Εὐρωπαίους. Μὰ καὶ γνωστό ὅσο γινότανε τὸ φέρεσιμό τους, εἶτανε, βλέπεις, τὰ συμφέροντα ποὺ ἐμποδίζανε νὰ χαλάση ἡ καρδιά τῶν Τούρκων. Τὸ παράπονο αὐτὸ δὲν τάποτείνουμε μόνο στοὺς Γερμανοὺς, ἀλλὰ στοὺς Εὐρωπαίους γενικά. Περισσότερο ὅμως στοὺς Γερμανοὺς, γιὰτὶ αὐτοὶ ποὺ τόσο ἀνεκατευτήκαν στὴν Τουρκία, εἶχανε πεῖδι πολλὰς εὐκαιρίες νὰ δοῦνε καὶ νὰ μελετήσουν καὶ νὰ αἰστανθοῦν. Μὰ εἶπαμε, εἶτανε μαγεμένα τὰ γερμανικὰ μάτια καὶ μόνο τοὺς φίλους τῶν Τούρκων ἔβλεπαν στὴν Τουρκία καὶ τελευταία τώρα, δὲν ξέρομε μήπως αὐτὰ τὰ ἴδια μάτια πιθυμήσανε **μόνο Τούρκους** νὰ βλέπουν ἐκεῖ πέρα, **τίποτ' ἄλλο**. Ἐπὶ τέλους ἄς ἀνοίξουν νὰ μᾶς δοῦν κ' ἡμᾶς. Ἄς καταλάβουν οἱ Γερμανοὶ ὅτι μὲ τὴ δημιουργία μεγάλου ἑλληνικοῦ κράτους στίς δυὸ τῆς Ἀσπρῆς Θάλασσας πλευρὲς νὰ ὠφεληθοῦν ἔχουν, ὄχι νὰ πάθουν τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντά τους. Καὶ ὄχι

μόνο τὰ ἐμπορικὰ. Γιατὶ καὶ ἂν δὲ δεχτοῦμε στὸ μέλλον νὰ γίνουμε συμπολεμιστὲς τῶν Γερμανῶν ἐναντία σ' ἄλλους φίλους μας, δὲ θάνατι ὅμως δυνατὸ καὶ νὰ σηκώσουμε χέρι νὰ χτυπήσουμε μιὰ Γερμανία φιληνάδα μας, ἀφοῦ καὶ τώρα, ἔτσι ποὺ μᾶς μεταχειρίζεται, μποροῦμε καὶ διατηροῦμε μιὰ κάποια συμπάθεια γιὰ αὐτὴ. Δὲ μᾶς χωρίζει μὲ τὴ Γερμανία τίποτα, ὄξω ἀπ' τὸν τούρκικο τὸν κόμπο. Οἱ ὄχτροί μας εἶν' οἱ Τούρκοι! Λοιπόν, ἂν καλομελετηθῇ τὸ ζήτημα στὴ Γερμανία, ἴσως νὰ δοῦμε τρυφερότερες τὶς σχέσεις μας, ὅπως κ' ἡ Ἐνωσις ἐπιδιώκει. Δὲν τὸ πολυελπίζουμε, μὰ τὸ εὐχόμεστε μὲ τὴν καρδιά μας.

20.1.915

ΛΥΔΟΣ ΠΟΛΔΑΒΡΟΣ

Σημ. Παρακαλοῦμε νὰ διορθωθοῦν τὰκόλουθα λάθια ποῦμεναν στὸ προηγούμενο ἄρθρο « ἑλληνικὲς βλέψεις » (φύλλ. 547) :

Στὴν α' στήλη (τοῦ ἄρθρου) στιχ. 39 ὕστερ' ἀπ' τὸ «δταν καὶ ὅταν» χρειάζεται παῦλα.

Στὴν ἴδια στήληστιχ. 10 ἀντὶ « συντροφία» γράφε « συντροφίας».

Στὴν γ' στήλη. σ. 40 ἀντὶς «ἐποχές» γρ. «ἐσοχές». » » » » » 49 καὶ 50, ἀντὶς «τὴ Ρούσικη καὶ τὴν Ἑγγλέζικη» γράφε «στὴ Ρούσικη καὶ στὴν Ἑγγλέζικη»

GEORG BRANDES

ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΨΕΝ ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ

(HENRIK IBSEN INTIME)

Μετάφρ. Α. ΚΟΥΚΟΥΛΑ

4.—

VI

Εἶταν ἄπειρα τὰ μοντέλα ποὺ πόζαζαν γιὰ τὸν **Περ Γκόντ**. Μέσα σ' αὐτὰ βρίσκεται κ' ἓνας δανὸς νέος, ποὺ ὁ Ἰψεν ἔλαγε νὰ τὸν δεῖ πολλὰς φορὲς στὴν Ἰταλία. Εἶταν ἓνα παιηκάρι παράξενο, ἀπαιτητικὸ καὶ γιομάτο ὑπεροψία.

Στὴν Ἰσχία καὶ στὸ Κάπρι διηγότου στίς ἰταλίδες, πὼς ὁ πατέρας του (ταπεινὸς διευθυντὴς σχολεῖου) εἶτανε φίλος τοῦ βασιλιᾶ τῆς Δανίας, καὶ πὼς ὁ ἴδιος ἀκόμα εἶταν ἓνας πολὺ καθὼς πρέπει κύριος. Γιὰ νὰ τάποδείξει μάλιστα τοῦτο, φοροῦσε συχνὰ ἓνα κοστουμι ἀπὸ ἄσπρο σατέν. Ἦθελε νὰ περᾶ γιὰ ποιητῆς. Τοῦ χρειάζοτον ὅμως νὰ γυρέψει καὶ μερικὰ μεγαλόπρεπα τοπία γιὰ νὰ ζυπνήσει τὴν ἐμπνευσή του τὴν ποιητικὴ: Ἐπίμενε πὼς μόνο σὲ χωρὲς ἀλπινὲς θὰ μποροῦσε νὰ αἰστάνεται μὲ τραγιζότητα. Κ' ἔτσι μιὰ φορὰ ἔφυγε γιὰ τὰ βουνὰ τῆς Κορήτης μὲ τὸ σκοπὸ νὰ γράψει μιὰ τραγωδία. Δυστυχῶς ξαναγύρισε ἄπραχτος. Ἀφοῦ πρὶν ἔζησε μέσα σὲ μιὰν ἀδιάκοπη πλάνη, πέθανε στὴ Ρώμη, στοὺς κύκλους μέσα ποὺ ζοῦσε τότες καὶ ὁ Ἰψεν.

Ὁ Ἰψεν πῆρε γιὰ τὸν Περ Γκόντ ἀρκετ' ἀχνάρια

ἀπὸ τὸ χαρακτήρα τοῦ νέου αὐτοῦ. Μὰ ἐξὸν τοῦτο ὁ Πῆρ εἶναι ὁ τύπος ποὺ δημιουργήθηκε γιὰ νὰ παραστήσει τὸ παράξενο πνεῦμα καὶ τὴν ἄλλειψη τῆς θέλησιν τῶν νορβηγῶν ἀποκλειστικά. Καὶ δὴ πάλι φαίνεται ἡ διαφορὰ του μετὰ τὸ Βγιόρσον : ὡς θυμηθεῖ κανένας τὶς θαυμαστὰς περιγραφὰς ποὺ κάνει τῶν νέων νορβηγῶν χωρικῶν. Γιὰ τὸ Βγιόρσον τὸ ἀνήσυχο καὶ τὸ φιλοπόλεμο πνεῦμα ἐνὸς Torbjørn εἶναι μιὰ ἐκδήλωση τῆς ἡρωϊκῆς δυνάμεως, ἔτσι καθὼς ὑπαρχε στὰ χρόνια τῶν παραδόσεων τοῦ Βορρά. Στὸν τύπο τοῦ Ἄρνέ του ἡ κλίση τοῦ στήν ποιήσῃ ἐξωτερικεύεται μέσα σὲ φόρμες συμπαθητικὰς. Ὁ Ἰψεν, ἀντίθετα, στήν τάση τοῦ πρώτου γιὰ τὴ σύγκρουσιν, βλέπει μιὰν ἐκδήλωσιν ἀγριότητος στὸ γραφοκώπο πνεῦμα τοῦ δευτέρου, δὲ βλέπει παρὰ τὸν πόθο νὰ ξεγελά καὶ νὰ λάμπει.

Νὰ πῶς μεταλλάσθηκε ἡ ἀληθινὴ ἱστορία τοῦ Ἄρνέ, καθὼς τὸ λέει ὁ Ἰψεν. Ὁ Ἄρνέ ἔρχεται νὰ πιστευτεῖ στὸν πάστορα πὸς πιθυμᾷ νὰ παντρευτεῖ μετὰ τὴν Ἑλλη. — «Μ' αὐτὴν ναι χήρα κ' ἐξήντα χρόνων» φωνάζει ὁ πάστορας μ' ἐκκλησίῃ. — «Ἐχει μιὰ γελάδα». — «Τὸ θέλω πολὺ, μὰ γιὰ συλλογιστεῖτε το καλὰ. Δὲν μπορῶ νὰ σᾶς ἀρνηθῶ τὴ δημοσίευσιν τῆς ἀδειας. Αὐτὸ κοστίζει δύο κορῶνες μοναχὰ. Γιὰ συλλογιστεῖτε το μολαταῦτα!» Ὁ Ἰψεν ἀπὸ μιὰ βδομάδα ὁ Ἄρνέ ξαναφαίνεται : «Τὸ συλλογίστηκα· δὲ θὰ κάνω τὸ γάμο». — «Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ καλύτερο. Βλέπετε λοιπὸν ποὺ δὲν εἶχα ἄδικον ἐλπίζοντας πὸς ἴσαμε τὸ τέλος τὰ καλὰ τὰ αἰσθήματα θὰ ἐπικρατούσανε σὲ σᾶς;» — Ἄρνέ : «Ἡ γελάδα πέθανε. Μπορεῖτε νὰ μοῦ γυρίσετε πίσω τὶς δύο μου κορῶνες;» — «Οἱ δύο σας κορῶνες κατατεθήκανε πιά στὸ ταμεῖο τῆς ἐκκλησιᾶς!» — «Ἄ! ἀφοῦ ἔγινε ἔτσι τὸ πράγμα, τότες ὡς κρατήσουμε τὴ χήρα!»

Καὶ ὅμως, τὰ ψέματα τοῦ Πῆρ δὲν εἶναι ἀπλῆς παυοργίης. Πλανιέται κ' ὁ ἴδιος. Γιὰ νὰ τὸ ποῦμε καθαρά, εἶναι ἕνας ἄνθρωπος ποῦχει πραγματικὸ ἐνδιαφέρον καὶ ποὺ οἱ περιστάσεις τὸν κακομεταχειρίζονται. Κ' ἔτσι σιγὰ-σιγὰ γίνεται ἡ σατυρικὴ προσωποποίησιν κάποιων ἰδιαίτερων ἐθνικῶν χαρακτηριστικῶν καὶ κάποιων ἐξέχοντων ψευδαδῶν ποῦχει ὁ νορβηγικὸς λαός. Εἶναι ἕνας πολὺ κοντινὸς συγγενὴς τοῦ Ταρταρίνου, ποὺ μᾶς θυμίζει δυνατὰ τὸ Δὸν Κιχῶτο τοῦ Θεοβράντες.

VII

Ὁ σπόρος ἀπ' ὅπου βγήκε τὸ «*Σπίτι τῆς Κούκλας*», καὶ γιὰ νὰ μιλήσουμε μετὰ πιότερη ἀκριβεία, ὁ σπόρος ἀπ' ὅπου βγήκε τὸ πρόσωπο τῆς Νόρας, ὑπαρχε ἀπὸ πρῶν μέσα στήν «*Ἐνωσιν τῶν Νέων*». Μέσα στὸ ἔργο αὐτὸ ἡ Σέλμα παραπονιέται πὸς τὴν κρατοῦνε μακριὰ ἀπὸ κάθε ὑπόθεσιν τοῦ σπιτιοῦ καὶ πὸς τὴν μεταχειρίζονται σὰ μιὰ κούκλα. Σὲ μιὰ κριτικὴ τοῦ ἔργου ποὺ δημοσίευσεν τὸ 1869 ἔκανα τὴν παρατήρησιν πὸς ἡ Σέλμα δὲν εἶχε τόπο ἀρκετόν γιὰ νὰ κινήθῃ μέσα στὸ πλαίσιο τοῦ ἔργου. Ἐλεγα ἀκόμα πὸς

οἱ σκέσεις τῆς μετὰ τὴν οἰκογένειά τῆς θὰ μπορούσαν νὰ δώσουν ὕλη γιὰ ἕνα δράμα δλωσδιόλου ξεχωριστό. Ὁ Ἰψεν ἀπὸ δέκα χρόνια ὁ Ἰψεν ἔγραψε τὸ δράμα τοῦ αὐτοῦ.

Κεῖνη τὴν ἐποχὴ ἀλληλογραφούσε μετὰ μιὰ γυναίκα νέα, ποὺ τὸ μικρὸ τῆς ὄνομα ἔμοιαζε, καθὼς φαίνεται, μετὰ τὸνομα τῆς Νόρας. Μέσα στὰ γράμματά τῆς τοῦ μιλοῦσε συχνὰ γιὰ τὶς φροντίδες ποὺ τὴν ἐβασανίζανε, χωρὶς ὅμως νὰ τοῦ λέει καὶ καθαρὰ τί φροντίδες εἶταν αὐτές. Ὁ Ἰψεν πιστὸς στὴ συνήθειά ποῦχε, νὰ ξετάζει δηλαδὴ τὶς ἔγνοιες τῶν ἄλλων, κατόρθωσε νὰ βρεῖ μιὰν ἐξήγησιν. Μετὰ τὴν ἀδιαφορίαν ποὺ δίνει ἡ πραγματικότης στὸν ποιητὴ κ' εὐτυχισμένον γιὰ τὸ βρέσιμό του ὁ Ἰψεν μολόγησε : «*Βασανίζεται γιὰ λόγους χρηματικούς*».

Ἐξὸν τοῦτο ἡ ὑπόθεσίς του δὲν εἶταν ἀταίριαστὴ μετὰ τὴν ἀλήθειαν. Καθὼς τὸ μαρτυρεῖ καὶ μιὰ ἀνταπόκρισις ἐφημερίδας, ποὺ μνημονεύεται στὴ βιβλιογραφία τοῦ Ἰψεν, τὴ γραμμένη ἀπὸ τὸν κ. Χάλφορσεν, ἡ γυναίκα αὐτὴ κατόρθωσε (καθὼς ἀργότερα καὶ ἡ Νόρα) νὰ προμηθευτεῖ χρήματα πλαστογραφώντας. Μονάχα ποὺ ἔκανε τὴν πράξιν τούτην μετὰ σκοπὸν πολὺ λίγο ἰδεαλιστικόν. Ὁχι γιὰ νὰ σώσει τὴ ζωὴν τοῦ ἀνδρός τῆς, μὰ γιὰ νὰ μπορέσει ἀπλοῦστα νὰ κάνει τὸν ἐξωραϊσμὸν τοῦ σπιτιοῦ τῆς. Σὺν τῷμαθε ὁ ἀνδρὴς τῆς ἔγεινε, φαίνεται, ἔξω φρενῶν.

Τὸ ἐλάχιστον αὐτὸ μικρόπραγμα εἶταν ἀρκετὸ γιὰ τὸν Ἰψεν, ποὺ ἡ φαντασίαν τοῦ γονιμοποιούσε, γιὰ νὰ δημιουργήσῃ ἕνα ἀριστοῦργημα σὰν τὸ «*Σπίτι τῆς Κούκλας*».

Ἦξερε νὰ τὸ μεταλλάσσει καὶ νὰ τὸ κάνει τέτοιο ποὺ νὰ μπορούν νὰ στηριχτοῦν σ' αὐτὸ οἱ καινούριες ἰδέες γιὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς γυναίκας (ἰδέες ποὺ δὲν ἔφεραν στήν ἀρχὴν). Πρὸ πάντων νὰ στηριχτεῖ ἡ ἰδέα τοῦ δικαιώματος ποῦχει κάθε ἄτομον, ἀκόμα κ' ἡ γυναίκα, καὶ μάλιστα ἡ γυναίκα ἡ παντρεμένη, νὰ ζεῖ τὴν πραγματικὴν τὴν ζωὴν κ' ὄχι τὴν ζωὴν τῶν ἀλλοθῶν.

(Ἀκολουθεῖ)

Μᾶς γράφει ἀπὸ τὴ Σάμο ὁ φίλος Μ.Α.Σ : «Τὴν περασμένην Κεραικῇ, 18 τοῦ Γενάρη, μέσα στὴ σάλα τὴ μεγάλη τοῦ Γυμνασίου δόθηκε ἕνα κονσέρτο γιὰ τὸ νοσοκομεῖο μετὰ τὴν εὐγενικὰ σύμπτωσιν πολλῶν ἐρασιτεχνῶν. Μέσα σὲ τόσα κομμάτια διαλεχτὰ ποὺ παίχτηκαν μετὰ ἀρκετὴ τέχνην εἶταν καὶ τρεῖς ἀπαγγελίαι μετὰ τὸ «*Διαβάτην*» τοῦ Ψυχάρη, τὸν «*Ἑλβετικὸν μῦθον*» τοῦ Πάλλη, ἀπὸ τὴν καλλιτέχνιδαν τῆς ἀπαγγελίας δα Ἀντιγόνην Καραθανάση καὶ τὴν «*Λίμνην τοῦ Λαμαρτίνου*», μετάφρασιν Εὐστρατιάδην, ἀπὸ τὴν δα Μ. Σβορώνου. Τὸ ἀκροατήριον καταχεροκρόνησε, μὰ τὸ «*Διαβάτην*» ξεχωριστὰ. Πολλὰ καὶ πολλοὶ ἐναντίον, ἀπὸ πρόληψιν, στὸ ζήτημά μας, ἀκούστηκαν νὰ λένε μετὰ παιδικαῖαν ἀφέλειαν, μέσα στὴ γενικὴ συγκίνησιν τοῦ κοινοῦ.— Ποτὲ μου δὲν τὸ πίστευα πὸς ὁ Ψυχάρης γράφει τέτοια ὁμορφὰ γλώσσα.— Καλέ, νὰ, αὐτὴ εἶναι ἡ γλώσσα ποὺ μιλοῦμε, ἡ γλώσσα ποὺ καταλαβαίνουμε, ἡ γλώσσα ποὺ μᾶς μιλά ἴσα στὴν καρδιά».